

גיטין דף נט

### תורה וגדולה במקום אחד

מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. וכן רב אשי זכה למעלה זו.

רש"י מבאר שלא היה מי שהיה גדול בתורה ובעושר כמוהם.

המהר"ם שיף ועוד מפרשים מבארים שאותם שלשה אישים – משה, רבי, רב אשי – נתנו לנו כל אחד מהם חלק מסויים בתורה.

משה מסר לנו את התורה שבכתב. רבי סידר את המשנה ומסרה לנו. רב אשי סידר את התלמוד.

החתם סופר כתב שכל מי שנשלם חלק תורה על ידו באופן שלא היה ראוי לחלוק עליו, צריך שיהיה מושלם בתורה וגדולה מכל ישראל.

ואפשר להסביר יותר ע"פ המהר"ל שהבאנו לעיל (באגדות החורבן), אודות ג' העשירים שהיו בירושלים. שם הוא ביאר שיש ג' סיבות לאדם להיות עשיר. והסיבה הראשונה היא שזוכה לעושר מכוח ברכת שמיים. הוא מחובר לעליונים ויש לו ברכה מכך. והוא ענין העשירות של האבות. וכן בענייננו – אותה תורה וגדולה במקום אחד אינו מצד שהוא זקוק לעושר, אלא שהדבר מראה על שלימות, שמכוחה יכול להעביר את התורה בשלימות לדור הבא.

ומוסיף החת"ס שזו היתה טענת קורח שהתגאה בעושרו מול משה רבינו, ומה ענין גאווה זו, אלא שטען שיש אצלו את התורה והגדולה במקום אחד. ורמז לדבר שהשולחן והארון גובהם אמה ומחצה, וכשמניחים אותם זה על זה עולה ג' אמות, והוא כנגד ג' החלקים של תורה – תורה, משנה, תלמוד.

בילקוט הגרשוני מביא בשם רבי שמעון סופר (בן החת"ס) שגם רש"י מפרש המקרא והתלמוד כלול ברשימה זו של 'תורה וגדולה'.

ומוסיף שהכל רמוז במילה "בראשית", שמשנה רבינו הוא עצמו ראשית, וכן במילה זו כלולים המילים "רבי, רב אשי, רש"י". והיינו שהעולם כולו מעיקרא נברא בשביל להגיע לתכלית הללו.

בספר מגלה עמוקות (ואתחנן אופן פג; ויגש) ביאר מה ענין תורה וגדולה. תורה היא מידת התפארת השייכת ליעקב אבינו ומשה. הגדולה שייכת לאברהם אבינו, וכן איתא במדרש שמשנה היה נראה כמו אברהם, דהיינו שיש לו את החיבור של המידות של אברהם ויעקב. וזה הפירוש תורה וגדולה במקום אחד, שצריך חיבור של חסד ותפארת, שזהו ענין "תורת חסד". וממשיך שכן הוא אצל רבי ורב אשי.

עוד כתב לרמזו בשמה של "מסכת אבות", שהמילה 'אבות' היא בראשי תיבות (מהסוף להתחלה): תורה וגדולה במקום אחד. והיינו כי זה מה שהאבות נתנו לנו – חיבור מושלם של תורה וגדולה.

בספר עטרת ישועה (לרבי יהושע הורוויץ מדו"קוב) מדבר רבות על המושג 'תורה וגדולה', ובפרשת בחוקותי כתב שהראשי תיבות של "אם בחוקותי תלכו ואת" הם ראשי התיבות של: תורה וגדולה במקום אחד. וביאור הדבר הוא ש'בחוקותי' הוא תורה, וה'את' הוא מה שמוסף על התורה, והיינו הגדולה. וזהו שאנו קוראים פרשת בחוקותי לפני שבועות, ובכך אנו מתכוונים לחג, שהרי בשבועות הכל מודים דבעינן לכם, שהוא החיבור בין התורה והגדולה.

דף ס-א

### תורה מגילה או חתומה ניתנה

נחלקו השיטות אם תורה מגילה ניתנה, או חתומה ניתנה.

מבאר המהרש"א, הרי אנו יודעים שיש את האופן בו התורה מתגלה בעולם, ויש את גילוי התורה בעליונים. וכפי שמביא הרמב"ן בהקדמה לחומש, ש"כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה", וזה הגילוי של התורה למעלה בעליונים. והוא הסוד שעומד מאחורי הדברים.

וזהו מה שביארה הגמ' בשבת (פט, א) שכשמשנה עלה למרום לקבל את התורה, המלאכים רצו לקבל את התורה, והשיב להם משה שהמצוות שייכות רק לבני אדם. ומה המלאכים חשבו? הם רצו לקבל את חלק השמות שיש בתורה.

דף ס-ב

### לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה

לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה.

מבאר המהר"ל (תפארת ישראל סוף פרק סח, וכן בדרוש על התורה): התורה שבעל פה היא מה שיש בתוך לב האדם. תורה זו מתחברת אליו לגמרי. לעומת זאת תורה שבעל פה נמצאת בארון.

והוא מוסיף חלוקה גם על פי הפשט: תורה שבעל פה בלעדית אנחנו לא מבינים את התושב"כ. התורה שבע"פ נותנת לאדם שייכות וחיבור לתורה.

מה ענין המושג 'ברית'? ברית היא חיבור גמור ופנימי בין שני צדדים. תורה שבעל פה נמצאת אצלנו, זה אנחנו, ולכן עליה נכרתה הברית בין הקב"ה לעם ישראל.

ומבאר עפי"ז הפחד יצחק (חנוכה מאמר י) שזה הטעם מה שכתוב בנביא חגי "גדול יהיה הבית האחרון מן הראשון", אע"פ שבית ראשון היו בו את כל הניסים, מה שלא היה בבית שני, מ"מ כפי שמובא במדרש היכלות הגדולה והיקרות של בית שני היתה התורה שבע"פ שהתגלתה אז, זהו עיקר ענינו.

מבאר אפוא הפחד יצחק, זו הסיבה שגדול יהיה הבית האחרון מן הראשון, כי הבית האחרון הוא גילוי תושב"כ ועליה נכרתה הברית של הקב"ה עם כלל ישראל, שם יש את הקשר היותר חזק בין עם ישראל להקב"ה.

וממין הענין להביא כאן מהדרוש המפורסם של הבית הלוי (דרוש יח), דאיתא במדרש שהקב"ה אמר לכתוב את התורה, ושאל משה האם לכתוב את הכל, אמר לו הקב"ה שלא יכתוב הכל, כיון שעם ישראל ייצא לגלות ואם הכל יהיה כתוב, אוה"ע יקחו את התורה מאיתנו, לכן יכתוב רק תורה שבכתב. זה הפירוש בגמ' שלנו, לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התושב"כ - שזה הדבר שיש לעם ישראל ואין לאוה"ע. [ורואים זאת בחוש גם היום, התושב"כ יש גם לאוה"ע קצת נגיעה, אבל תושב"כ יש רק לעם ישראל.] התושב"כ היא ההפרש והחילוק בין עם ישראל לאוה"ע. לכן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על הדברים שבע"פ, כי על ידה ישנו הקשר המיוחד עם כלל ישראל עם הקב"ה.

מעתה מבאר המהרש"א את המחלוקת בסוגיין. הרי התורה כשהיא מתגלה בשמיים למעלה, בצורת שמותיו של הקב"ה, שם היא לא מתחלקת לפרשות ולספרים, אלא הכל הוא גילוי אחד. וכשהיא יורדת לעולם כדי שבני אדם ילמדו אותה, אזי היא מתחלקת לפרשות שמותאמות ללימוד בני אדם. וזו אפוא המחלוקת: למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה התורה ניתנה באופן שבכוח בני אדם להתחבר אליה, ע"י נתינת רווח בין הדברים. אבל למ"ד תורה חתומה ניתנה, היא ניתנה כפי הטעם העליון והמוסתר של התורה, ששם זהו גילוי אחד שלם.

השפת אמת (פורים תרנ"ח) כותב כהסבר זה, ומוסיף מה שכתב בספר הזוהר שכל התורה "סתים וגליא". החלק של ה'סתים' הוא שמותיו של הקב"ה, וחלק של ה'גליא' הוא האופן בו מתגלה התורה, ושני הדברים מחוברים לגמרי יחד, רק השאלה היא באיזה חלק אנו יותר מתמקדים.

המהר"ל (תפארת ישראל פרק נט) מבאר את הענין, ויתכן והוא מתחבר למהלך המהרש"א. מהר"ל מבאר שיש שתי צורות להתחבר לתורה. אפשר להתחבר למצוה פרטית, ויש גם חיבור כללי לתורה, שאדם מחובר לכלליות של התורה. אלו הן שתי השיטות. מ"ד מגילה מגילה ניתנה, מסתכל על הבחינה של החיבור לכל חלק פרטי. ולמ"ד תורה חתומה ניתנה, איירי בחיבור שיש לאדם לתורה בכלליות.

ונסיים במה שאיתא בערבי נחל (לבעל הלבושי שרד) פרשת נצבים תקס"ו. אנו יודעים שהמילה 'ישראל' היא ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה. כלומר: צורת הגילוי של התורה היא שכל אות מיוחסת לנשמה של אדם מישראל, עד שהגילוי השלם של התורה הוא הגילוי של ששים רבוא הנשמות.

כשם שאצל עם ישראל הגילוי של הששים רבוא התגלה לאט לאט בשלבים, והיה דרוש אורך זמן עד שכל הניצוצי קדושה שצריכים להתגלות דרך עם ישראל יתגלו בפועל, כך גם הגילוי של תורה יוצא בשלבים ולא בבת אחת. זה עומק הענין של המ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה, שהגילוי מגיע בצורה של שלבים שלבים, גילוי איטי.

ויש להוסיף שכן הוא בסדר הדורות, כפי אותה צורה שעם ישראל מתגלה אט אט עד שמוגיע לשלמות האומה הישראלית בצירוף כל הדורות, כך כל בחינות התורה מתגלות ע"י צירוף כל התורה התגלית במשך הדורות.

# מחשבת קצרה על הדף

## SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

וזהו "צדיק יסוד עולם", שמחבר את כל אושיות העולם, לעמוד אחד.

בספר כלי גולה מבאר פירושו. הביא מהגמ' בעירובין (נג, ב), שאול שלא לימד לאחרים נאמר עליו כל אשר יפנה ירשיע. אם כן, רבי יאשיה שכן לימד את בני עירו כיצד לנהוג ע"פ דין תורה, ממילא נקרא ההפך מ'רשע' – 'צדיק'.

ולמה נקרא יסוד עולם. מביא משנה בריש אבות "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים". והכתב סופר (פרשת שופטים) מבאר שהגמ"ח קאי על תורה ועבודה, כלומר לעשות חסד בתורה דהיינו ללמד אחרים. וכן בתפילה, להתפלל על אחרים.

נמצא שרבי יאשיה שלימד אחרים, הביא את הגמ"ח יחד עם התורה, שפיר נקרא מכח זה יסוד עולם.

ומוסיף הביה"ל את היסוד המפורסם, שאם כל הסיבה שהתורה שבע"פ היא בעל פה היינו מפני שעם ישראל גולה בין האומות, מובן שאם לא היו גולים בין האומות, תושב"ע היתה יכולה להיכתב. וזהו מה שכתוב בחז"ל (עירובין נד, א) שאם עם ישראל לא היה חוטא לא היתה כל אומה ולשון שולטת בהם, ועד כמה שלא היו יוצאים בגלות, לא היתה בעיה לכתוב את התורה שבע"פ.

ונמצא דאה"נ, במצב של הלוחות הראשונות, קודם שחטאו, כל התורה שבע"פ היתה כלולה בלוחות, שהלוחות הראשונות נשאו בתוכם את כל התורה כולה. ורק בלוחות שניות אין את התושב"ע בתוך הלוחות. וזה שנאמר בחז"ל שכשמשנה שבר את הלוחות היו האותיות פורחות באוויר, ומה שפרח באוויר הוא החלק של תושב"ע (כולל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש), שהיה כתוב בלוחות הראשונות.

דף סא

דף סב

### צדיק יסוד עולם

### בי מלכים ימלוכו

נגיבא לימד שרבנן נקראים מלכים שנאמר "בי מלכים ימלוכו".

המהר"ל (דרך חיים בכרייתא פרק ו) על מה שאמרו "ונותנת לו מלכות וממשלה" – מסביר שהיסוד של מלך הוא הנבדלות מן העם, כשם שהשכל נפרד מהגוף החומרי. המלך אינו ביחד עם העם, וכך הוא יכול למלוך עליהם.

ונראה בביאור דברי המהר"ל על פי דברי רי"א חבר בשיח יצחק (ח"א דרוש לפרשת בראשית) שמבאר שם מדוע 'מאן מלכי רבנן', כי מי שיש לו את התורה הוא המלך הגדול בכך ששכלו שולט על גופו. מכוח התורה הוא מצליח להתגבר על היצר ונטיית הגוף.

ומקבילים הדברים להמבואר במקובלים ש'מלך' ראשי תיבות מוח לב כבד, כי כשהמוח שולט על הלב (-) רגשות האדם) ששולט על הכבד (-נטיית הגוף) אז יש כאן 'מלך'. אבל כאשר הכיוון הפוך - שמהכבד הוא עולה ללב ולמוח, הרי עולה ר"ת כלב (ואז אינו מגיע למח כלל).

מאן מלכי רבנן, כי החכמים הם אלה שמתגברים על היצר כל יום ע"י שכל התורה שיש בהם. וזה מה שאומר

עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל משום דרכי שלום. ואם ליקט ונתן ביד ה'ז גזל גמור. רב כהנא הגיע להוצל וראה אדם שהפיל תמרים ואמר לו אותו אדם, אל תקח את התמרים, כי לקטתי אותם ביד. אמא רב כהנא: מאתריה דר' יאשיה אתה! (פירש"י: לפיכך אתה בקי בדינין לפי שהוא דורש לרבים ומודיען), קרא רב כהנא על רב יאשיה: "וצדיק יסוד עולם".

מה הפירוש בשימוש בביטוי זה כאן.

החת"ס מסביר בהקדם מה דאיתא במס' אבות (א, יח) על ג' דברים העולם קיים, על הדין על האמת ועל השלום שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. ומקשה מדוע נאמר "משפט שלום", היה לו לומר "משפט ושלום". ומבאר שהרי אצלנו בגמ' העני שמנקף בראש הזית, על פי דין תורה הזיתים לא שייכים לו. אבל מפני דרכי שלום הם כן שייכים לו, א"כ אם עושים 'משפט' ע"פ דין תורה הזיתים לא שייכים לו, ולפי הדרכי 'שלום' הזיתים כן שייכים לו, נמצא שיש כאן סתירה בין השלום והאמת. כשרבי יאשיה לימד את אותו אדם להגביה את הזיתים, אם עכשיו יתנו את הזיתים לעני, יש כאן גם אמת וגם שלום. וזה מה שיצר רבי יאשיה שתהיה כאן מערכת שמקיימת את שני הערכים הללו.

# מחשבת קצרה על הדף

## SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

המהר"ל שמי שלומד תורה הוא מלך על עצמו וממילא נותנים לו מלוכה וממשלה, כי בידו להנהיג ולמשול.

ורבי צדוק הכהן כותב (ליקוטי מאמרים ספר יהושע) "ולעולם נפש המלך ופרנס הדור היא נפש היותר גדולה בדור בחכמה ובכל מעלות וכוחות הנפש". לא שייך שתהיה הנהגה וממשלה בעם ישראל בלי תורה. בי מלכים ימלוכו. המלוכה חייבת להגיע מתורה.

ועוד איתא ברבי צדוק (פרי צדיק חנוכה אות א) על מה שכתב הרמב"ן שמלכי בית חשמונאי עברו על מה שנאמר בתורה "לא יסור שבט מיהודה" בכך שהעמידו מלך שאינו משבט יהודה, ואמר רבי צדוק שזו תביעה רק בצירוף מה שהסירו עצמם מהתורה, כשינאי הפך עצמו לצדוקי וכפר בתושבע"פ, אז יש טענה עליהם במה שנטלו את המלוכה. אבל כל זמן שהנהיגו בדרך התורה לא היתה טענה עליהם כי בי מלכים ימלוכו, וכל מלכות שמגיעה דרך התורה אין עליה טענה.

ובזה מבאר מה שכתוב במשנה בהוריות שמלך קודם לכהן גדול, והביאור הוא כי המלך מגיע מכוח התורה, ותורה קודמת לכהונה, שהרי ת"ח ממזר קודם לכה"ג עם הארץ.

ובכך שבים אנו לדברי המהר"ל, שהמלך הוא נבדל מן העם. ההבדלה מגיעה ע"י השכל של התורה. ואשר על כן התורה מביאה לאדם מעלה של "בי מלכים ימלוכו".

ה"א. והביאור, שהעוה"ב הוא באות י' שהיא ע"ש המחשבה, שהרי העוה"ב הוא ה'סוף מעשה במחשבה תחילה', הוא התכלית. ואילו העוה"ז הוא העולם שנמצא לפנינו, בו אנו רוצים להוציא את המחשבה מן הכוח אל הפועל. וזהו שנברא באות ה"א, כענין 'הא' לך - הוצא אותו אל הפועל. וזה הביאור של השימוש בה"א הידיעה בלה"ק, כי 'שלחן' הוא סתם, אבל 'השלחן' מציין שלחן ידוע שנמצא לפניך. ניתן להצביע עליו. שמו של הקב"ה הוא י-ה, שצורת הגילוי של השם בעולם הוא מחשבה שמתגלה בעולם בפועל.

[ובזה ביארנו את דברי הגמ' ביומא (כ).] דהשטן לית ליה רשות לאשטוני יום אחד בשנה שהשטן בגי' שס"ד, ותמוה דמוסיפים את הה' לשטן בשביל הגימטריא. אבל יסוד העניין הוא שיש רע בעולם ביום הכיפורים, וכלמה שאין הוא שטן הורש להראות את המעשה לפניו, כדוגמת איוב שהקב"ה אמר שהוא צדיק והשטן ביקש לנסותו, כל עניין השטן הוא הדרישה להוציא הדברים מן הכח אל הפועל, כלומר אל האות ה', ולכן נקרא "השטן", דו"ק].

המילה הילך היא בעצם הגילוי של האות ה"א.

דף סד

### קטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים

קטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים. [ואמנם יש שיטה שקטן בגיל מסויים יכול לזכות לאחרים, אך לשיטת רש"י הוא רק מדרבנן.]

באריז"ל מביא שבדין זה שקטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים, יש משמעות שקשורה לפנימיות הענין של קטן וגדול. והאריז"ל אומר את הדברים ע"פ קבלה, שמעבר להשגתו, אך ר"א חבר בספרו פתחי שערים (נתיב גדלות דו"א פתח מה) מבאר את הדברים מעט וכדלהלן.

קטן זוכה לעצמו. זכייה לעצמו היא חלק מהנהגת הטבע של ששת ימי בראשית. כל יצור בעולם זוכה לעצמו, כולל בהמה חיה ועוף. הקב"ה משפיע פרנסה לכל בריה, והיא לוקחת את השפע לעצמה. מה שמויחד באדם בר דעת, שהוא יוצר דברים חדשים, הוא מצליח לזכות לאחרים.

לא רק לוקח לעצמו אלא מזכה לאחרים, זו ההגדרה של גדול של אדם שהוא בר דעת ומצליח לזכות לאחרים.

### הילך

הגמ' מחלקת בין 'הילך' ל'הולך'. ב'הולך' יש נידון אם הולך זוכי, אבל 'הילך' לכו"ע הוא כמו שאמרה, והגט חל מיד. דהיינו שהמילה 'הילך' היא 'הרי הוא לך'.

מו"ר הגר"מ שפירא זצ"ל היה אומר יסוד גדול (ולא מצאתי לעת עתה מקור לדברים – עיין מעין זה בריש אור חדש למהר"ל). אפשר לכתוב את המילוי של אות ה' בכמה אופנים: ה"א, ה"ה, ה"י. וכפי שמבואר בדברי המקובלים. ובכל אופן, האות ה' משמעותה "הא לך", וכלשון הפסוק בפרשת ויגש שיוסף אומר למצרים "הא לכם זרע", כלומר הנה הוא לפניכם. הילך פירושו הנה זה לפניך. הרי שהאות ה"א כוונתה 'הילך'.

על פי זה ביאר רבי משה זצ"ל מה דאיתא בגמ' (חגיגה י, א) שהעוה"ב נברא באות יו"ד והעוה"ז נברא באות

מעכשיו, כדי שהאדם יהיה משועבד, נצרך הוא לכח השכל.

על כן האדם הישראלי לא יכול להימנות ככלל ישראל עד שיהיה בן עשרים שאז יש לו את כח השכל הגמור, ועד גיל זה הגוף יפעל אחרת מהשכל משום שאחרי החטא הגוף עומד לעצמו. לעומת זאת, הלוויים שלא חטאו בעגל, נשארה להם המעלה של נעשה ונשמע, שהגוף משועבד להקב"ה אפילו בלי השכל, לכן הלוויים נמנים מגיל חודש – כשיצאו מכלל נפל. אפילו קודם שהגיעו לכלל דעת הגוף שלהם משועבד מכח הנעשה ונשמע שאמרו בהר סיני.

דף סו

### בבואה דבבואה

למסקנת הגמ' לאדם יש בבואה דבבואה (צל כפול), ואילו לשד יש רק צל אחד.

באריז"ל מובא בזה הסבר. אנו יודעים שבתחילה אדם הראשון הוליד את קין והבל. לאחר החטא פרש מהאשה במשך ק"ל שנים, והיה לבדו, ואז יצאו ממנו טיפי זרע שנוצרו מהם רוחין שדים ולילין, כמבואר בחז"ל (עירובין יח, ב).

נמצא שהשד הוא יציר של אדם לבדו ללא חיבור זכר ונקבה. זה הביאור כאן. לכל אדם יש שני צללים, אחד מאביו ואחד מאמו. שני הכוחות שקיבל מהוריו מביאים שני צללים. אבל שד שלא הגיע מכוח זכר ונקבה, יש לו רק צל אחד.

ומוסיף האריז"ל דמה שכתוב בראשונים (רמב"ן במדבר יד, ט ועוד) שבליל הושענא רבה אם לאדם אין צל מהלבנה, הדבר מהווה סימן לכך שהוא לא ישלים את שנתו. אומר האר"י שהצל החסר הוא הצל הכפול, אין לאדם זה את הכוח המיוחד של "בבואה דבבואה".

ונסיף סנסן נאה: בספר בית לחם יהודה למקובל רבי יהודה פתייה, כתב, דאיתא בספר הזוהר שכאשר אסתר נכנסה לאחשוורוש, היא עצמה לא נכנסה אלא שדה נכנסה תחתיה, ומבאר הבית לחם יהודה רמז נפלא לכך בפסוק במגילה, שנאמר (אסתר ט, כה): "ובבואה לפני המלך", שניתן לקרוא את המילה הזו מלשון 'בבואה', כלומר שזו שבאה לפני המלך היה לה רק בבואה אחת.

ויש לצרף לכאן את מה שכתוב בחז"ל שהמידה של חסד נקראת גדולה (רש"י דברים ג, כד). "הק-ל הגדול הגבור והנורא". הגדול זה מידת החסד, גבור זה מידת הדין, ונורא הוא תפארת. המהר"ל בהרבה מקומות מציין את הקשר בין גדול לחסד. ואממו"ר שליט"א בהערותיו (כגון בגבורות ה' פמ"ד הערה 155) מציין את הגמ' בב"מ (יב, ב) "גדול הסמוך על שלחן אביו זהו קטן, קטן שאינו סמוך על שלחן אביו ה' גדול". ומבאר זאת עפ"י ד' המהר"ל (נצח ישראל פרק נב) בהגדרת מידת החסד (שאינו מושה המידה ביושר, כפי שעושה מידת הדין).

וע"פ דברי האריז"ל יש לנו הבנה נפלאה. ההגדרה של גדול היא 'זוכה לאחרים'. וההפך הוא קטן שהוא רק זוכה לעצמו. אדם שאינו עצמאי, שהוא סמוך על שלחן אביו, אין לו משלו, הוא רק מקבל, אין לו מה לתת, ועל כן ההגדרה שלו היא 'קטן'. לעומת זאת, קטן שאינו סמוך על שלחן אביו שעומד לעצמו ויכול לתת, זהו גדול.

דף סה

### שיהא בן עשרים

מבואר בסוגיין שיש לקטן כמה שלבי גדלות לענין קנינים, והגיל האחרון הוא גיל עשרים לענין למכור בנכסי אביו.

מכאן מקור שרק כשמגיעים לגיל עשרים אז אדם נעשה בר דעת גמור.

וכן מצינו שבי"ד של מעלה לא מענישים אדם עד שיהיה בן עשרים, וטעם הדבר לפי"ז הוא שאז הוא מסיים את תהליך הגדלות שלו.

השם משמואל (פרשת במדבר תרע"א) אומר דבר נפלא מאד. אנו יודעים שעם ישראל נמנה מגיל עשרים ומעלה. אבל הלוויים נמנו מגיל חודש. ומה הביאור.

כשעם ישראל עמד על הר סיני אמרו 'נעשה ונשמע', דהיינו שהגיעו למצב שלא יתנו לנטיית הגוף לנטות מאחרי הקב"ה. הגוף עצמו יהיה משועבד להקב"ה ויעשה את מה שמתבקש ממנו אף מבלי שהשכל יהיה מעורב. אף מבלי 'נשמע'. אבל זמן קצר לאחר מכן עם ישראל חטא בעגל ואיבדו את הכתרים של נעשה ונשמע, דהיינו שאיבדו את השעבוד של הגוף להקב"ה.

# מחשבת קצרה על הדף

## SHORT MACHSHAVA ON THE DAF